

Marta Pessarrodona: «El trencament emocional entre Catalunya i Espanya ja és irreversible»

La poeta, assagista i traductora, que dilluns rep dilluns el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, assenjala en una entrevista a NacióDigital: "La reacció de l'Estat a l'1-O ens ha fet més país"

Marta Pessarrodona, entrevistada a NacióDigital | Adrià Costa

Marta Pessarrodona (Terrassa, 1941) rebrà aquest dilluns el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Els mitjans l'atabalen aquests dies i no para. Acaba de publicar *Variacions profanes* (Viena), el seu desè recull de poesies, i Ara Llibres ha reeditat *França 1939. La cultura catalana exiliada*, un estudi aprofundit sobre la gent de l'exili que ja és un clàssic. En aquesta entrevista amb **NacióDigital**, l'escriptora, assagista i poeta terrassenca posa l'accent sobre la realitat catalana amb una mirada de compromís i parla de l'exili, la cultura, el seu encisament per Virginia Woolf i l'obra de Verdàguer.

- Deu haver estat la primera guardonada que ha rebut la notícia a través d'una carta enviada des d'una presó.

- Guardonada, sí, però guardonat no perquè Quim Monzó va rebre el premi l'any passat i Jordi

Cuixart ja era a la presó. És una situació molt trista. Estic encantada que m'hagin donat el premi, però ho hagués preferit en una altra situació. Aquell dia, quan em van donar la carta, hi vaig poder parlar per telèfon perquè me la van venir a lliurar en el moment en què ell podia parlar. Després, vaig anar a Madrid, al Suprem.

- Van poder parlar?

- Sí. Era el 21 de març. Ho recordo perquè era el Dia Internacional de la Poesia. Em van acreditar com a família. En veure'm, el Jordi em va saludar amb la mà. En la primera pausa al matí, els treuen primer a ells, i ningú pot sortir de la sala. Però al passar, el vaig poder abraçar. Quan va haver-hi la pausa per dinar, vaig poder tornar a abraçar-lo. Van ser uns segons.

- Quina sensació va tenir?

- Molt trista, Però a la vegada, d'un gran goig en veure com tots ells aguanten amb força. Amb una gran dignitat. Després, un altre dia vaig tornar-hi a parlar per telèfon, i ens hem escrit.

- Ha estudiat a fons la literatura de l'exili. *França 1939. La cultura catalana exiliada (Ara llibres)* i *L'exili violeta (Meteora)*.

- S'acaba de reeditar *França 1939*. Per mi, és "l'edició" perquè inclou aquest cop l'índex onomàstic, tal com jo volia. A mi, estudiar l'exili m'ha donat molta creativitat. Sempre recordo una frase de Herbert Marcuse, un autor que considero de segona perquè a mi m'agraden Adorno i Horkheimer i em fascina Benjamin. Però Marcuse deia una cosa: "L'art neix a les cadenes i mor a la llibertat". Ara, preferiria no tenir aquesta creativitat i que els exiliats haguessin tingut una vida més normal.

Marta Pessarrodona: "Va ser trist veure Cuixart al Suprem, però ahora un goig en veure la gran dignitat de tots". Foto: Adrià Costa

- Com es va vincular al món de l'exili?

- A través de la figura de Mercè Rodoreda. No ho dic per vanitat, però els tres darrers anys de la vida de Rodoreda crec que vaig ser la persona a qui va veure més. Si mira el catàleg d'Edhasa -jo n'era directora literària-, veurà que hi ha molta Rodoreda traduïda. Més tard, vaig fer una biografia de Rodoreda perquè no m'agradaven les que hi havia. Vaig estar-hi tres anys, i em van agafar ganes de conèixer molt més l'exili. I d'aquí va sorgir *França 1939*. Sempre em van quedar ganes de submergir-me en l'exili en els "anys negres" de Pétain.

- I després va escriure *L'exili violeta*.

- Sí. Perquè hi va haver moltes dones que van anar a l'exili, és clar. Però amb nom propi, molt poques. Totes eren "la filla de", "la dona de". I les vaig voler agafar totes. Però és més important *França 1939*.

"Els darrers catalans que van creure en l'encaix van ser la gent de l'exili"

- Vivim un moment polític en què també hi ha exiliats.

- Crec que Catalunya no encaixa amb Espanya i els últims que s'ho van creure van ser la generació de l'exili. Van fer un gran esforç per intentar-ho, i van fer molt bé. Després hi va haver un seguit d'intercanvis amb els intel·lectuals de Castella, amb les Trobades de Segòvia. Però hi ha hagut un silenci sepulcral per part d'ells davant la situació a Catalunya, i això m'entristeix.

- Com veu el futur?

- Veig que això no té volta enrere. El trencament emocional entre Catalunya i Espanya ja és irreversible. El que no entenc és com és que, si som tan indispensables, ens matxaquen cada dia. De tota manera, la reacció de l'Estat a l'1-O ens ha fet més país. Gràcies al procés, Catalunya ara és molt més coneguda com a país. Quan diem que som catalans al món, ja ens coneixen.

- Acaba de publicar *Variacions profanes*, el seu desè llibre de poemes. Com explicaria el llibre d'una manera prosaica?

- No ho sé. A vegades, m'he trobat amb persones, sobretot dones, que m'han demanat que els signés un vers en concret per unes paraules que hi dic. Quan van morir la meua mare, vaig utilitzar un vers d'amor de Josep Carner: "És una mica de vent fred i de malenconia". Retrata la mort, però desdramatitza. Jo convido els lectors a llegir-ho i que pensin el que vulguin.

Marta Pessarrodona acaba de publicar "Variacions profanes" Foto: Adrià Costa

- Hi ha un Caravaggio a la portada.

- M'agrada molt aquest Caravaggio, el *Sant Jeroni penitent* que tenim a Montserrat. Perquè Sant Jeroni és el traductor de la Vulgata. Un Caravaggio esplèndid que va costar 180 euros el 1910. Ara els Caravaggio ja no valen milions, valen bilions. N'hi ha pocs. crec que hi ha localitzades poc més de 70 obres al món, i a l'estat espanyol, cinc.

- En un dels poemes diu: "Tinc moltes menys certeses/i un grapat de veritats entelades". Quines són les seves veritats entelades?

- Mira, de la meua vida no canviaria res de bàsic. Però en detalls canviaria moltes coses. Sí que tinc veritats entelades però no modificaria grans decisions.

- Ha conreat poesia, però també assaig, biografia, narrativa. Se sent més poeta, tot i així?

- Jo em sento poeta. El que no he fet és novel·la. *França 1939*, amb el material que tenia, haguessin estat dos volums si no fos poeta. Perquè el que m'agrada de la poesia és la síntesi. Quan escric en prosa, també soc sintètica. Soc una gran admiradora de la novel·la. Les literates a qui més m'he dedicat són novel·listes: Virginia Woolf, Doris Lessing i Mercè Rodoreda. Però considero que no hi estic dotada i mai he volgut ser allò d'una "escriptora total". Escric el que em ve de gust. Ara estic escrivint dos poemaris, un es titularà *Emigracions* i l'altre potser *Geografies*.

"Jo el que soc és lectora, el traductor és un lector privilegiat"

- I traductora: Virginia Woolf, Susan Sontag... La traducció és encara poc valorada?

- Aquí, sí.

- A Catalunya o també a l'estat espanyol?

- A Catalunya i a l'estat espanyol. Ha guanyat més diners el traductor nord-americà de Borges que el mateix Borges. A Europa no ho sé. Són els Estats Units els qui marquen la pauta. A mi m'agrada la traducció perquè jo el que soc és lectora. Un lector és un traductor. Si tu llegeixes un poema meu, tradueixes del meu codi al teu. El traductor és el lector privilegiat, més aprofundit.

L'autora després de la conversa amb NacióDigital. Foto: Adrià Costa

- Ha dit algun cop que se sent membre de la generació del 68, però gens interpel·lada pel maig del 68. Com és això?

- L'any 1968 van passar moltes coses, però sempre em va interessar més la Primavera de Praga que el Maig del 68, que va generar un *radical chic* amb el qual no estic d'acord. Hi ha hagut un excés estètic. Als 17 anys jo jugava al tennis i deien que era un esport *pijo*. Ara hi ha pistes de tennis a la Mina. Aquí a Sant Cugat vaig començar a jugar al golf en un camp públic. Que és *pijo*? És més barat que anar al Barça.

"M'interessa molt més la Primavera de Praga que el Maig del 68, que sempre m'ha semblat sobredimensionat"

- El Maig del 68 està sobredimensionat?

- Sobredimensionat del tot. Li tinc poca simpatia. Com amb la Revolució Cultural xinesa. Oh, la Revolució Cultural! Però si va ser una barrabassada! Ens hem empassat moltes coses. Jo em sento d'esquerres, eh, d'una esquerra liberal. Vaig col·laborar durant anys amb la conselleria de Cultura en els temps del conseller Joaquim Ferrer i després amb Joan Guitart. Vaig proposar una Comissió Internacional de Difusió de la Cultura Catalana, i vam fer un grup molt interdisciplinari i divers amb figures com Ricard Salvat, Fabià Estapé, Federico Correa i Montserrat Roig. Vam establir contacte amb els responsables de cultura dels instituts estrangers a Barcelona, que van jugar un paper molt destacat durant el franquisme i programàvem durant tot l'any unes trobades amb personalitats internacionals entorn un tema, com l'economista John Kenneth Galbraith, assessor de tres presidents nord-americans, o com Toni Morrison, que després va guanyar el Nobel de Literatura.

- Creu que s'ha fet prou per divulgar la cultura catalana al món?

- Crec que és més coneguda Catalunya que la cultura catalana, quan un valor que tenim nosaltres és la cultura. Si ens centrem en literatura, hi ha l'experiència del British Council, que organitza a Cambridge unes trobades anuals de quinze dies on conviden gent d'arreu -de Catalunya hi hem anat uns quants-, els tracten de forma fantàstica i els donen a conèixer el que fan. I no serà perquè la cultura anglesa no sigui coneguda. I envien molts autors a fora.

- Hauríem de copiar el que fa el British Council.

-Pensem una cosa. Els francesos, quan hi ha un congrés internacional, sigui de química o del que sigui, solen rebre una carta del ministeri que els diu que recordin que són francesos, que parlin en francès i no parlin en altra llengua si no hi ha una necessitat peremptòria.

Marta Pessarrodona: "Rellegir Woolf sempre és un plaer". Foto: Adrià Costa

- Ha estudiat Virginia Woolf i el grup de Bloomsbury. Ella és la personalitat que més l'ha influït?

- Jo sempre dic que ha estat la meva professora d'anglès. En la meua època jo vaig estudiar francès. Però sempre vaig voler aprendre anglès.

- Què l'atreu de l'univers Woolf?

- Quan vaig llegir *Una habitació pròpia*, em va fascinar. Després vaig llegir la biografia que li va fer Quentin Bell, un nebot seu, i vaig començar a llegir tota la seva obra. Dec tenir la millor biografia de Virginia Woolf de Catalunya, i potser d'Espanya. Què m'atreu? Que rellegir-la sempre em dona plaer. Escribia molt bé.

"Gràcies a Verdaguer i a la Renaixença, la cultura catalana ha sobreviscut a dues dictadures"

- Va fer una biografia de Verdaguer junt amb un dels grans especialistes de l'obra verdagueriana, Narcís Garolera. Va redescobrir el personatge?

- Sí. Aquesta biografia m'ha fet veure el país d'una altra manera. Ara sé el que els devem, no només a Verdaguer, a tota la gent de la Renaixença. Un Massó i Torrents, es va arruïnar per fer *L'Avenç*. Hi havia una potència extraordinària. Si la llengua catalana ha sobreviscut ha estat gràcies

a la Renaixença. Després de la Renaixença i fins a la mort de Franco, el país ha superat dues dictadures. Fins al 1946 no es va començar a poder publicar en llengua catalana, i encara amb grafia prefabriana. Fabra era un exiliat i, per tant, un dimoni. Les dues grans obsessions del franquisme van ser Riba i Fabra. Fabra fins i tot va tenir un judici dos anys després de mort. El cas de Verdguer també mostra les misèries catalanes: després d'escriure *En defensa pròpia*, es presenta cada any als Jocs Florals i no els guanya.